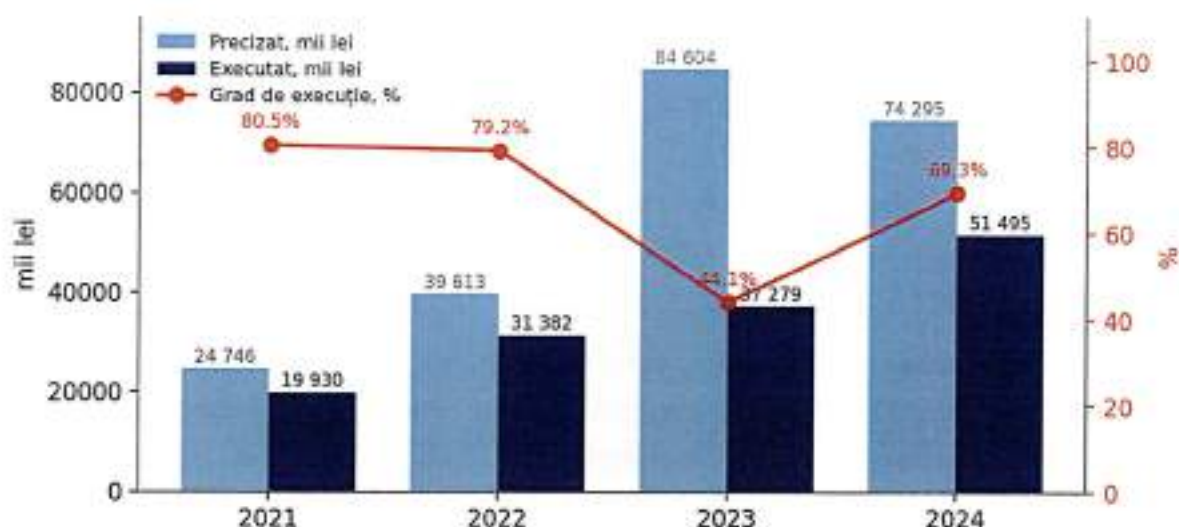

Grafic nr. 1. Evoluția bugetelor de tineret ale APL II (precizat vs executat) și gradul de execuție, 2021–2024. Sursa: rapoartele naționale; gradul de execuție este recalculat față de bugetul precizat.

Rapoartele naționale evidențiază totodată o polarizare teritorială accentuată. În 2024, cinci APL II au înregistrat execuții de peste 95% (Rîșcani, Glodeni, Taraclia, Nisporeni, Drochia), în timp ce patru raioane nu au executat nimic – Basarabeasca, Dondușeni, Rezina și Ștefan Vodă. În 21 din 32 de raioane, cheltuielile de tineret au fost sub 0,5 mil. lei, adică mai puțin de 50 mii lei pe lună, insuficient chiar și pentru un singur lucrător de tineret și câteva activități lunare. Compararea cu sportul este elocventă: în 2024, APL II au executat circa 383 mil. lei pentru sport și doar 51,5 mil. lei pentru tineret – un raport de 88,2% la 11,8% în cadrul aceleiași grupe de servicii.

Raportată la acest total național, contribuția raionului Basarabeasca nu doar că este minusculă, ci se micșorează pe măsură ce bugetul național crește: de la 0,138% în 2021 la 0,076% în 2023 și 0% în 2024. Cu alte cuvinte, în timp ce restul țării își majorează investițiile în tineret, Basarabeasca rămâne pe loc și pierde teren relativ – deși găzduiește circa 0,5% din tinerii țării, îi revine sub 0,15% din cheltuielile de tineret ale APL II.

Tabel nr. 2. Ponderea cheltuielilor de tineret ale raionului Basarabeasca în totalul național al APL II, 2021–2024

Anul	Total național APL II, mii lei	CR Basarabeasca, mii lei	Ponderea Basarabeasca, %
2021	19 930,3	27,5	0,138%
2022	31 382,1	28,9	0,092%
2023	37 279,0	28,2	0,076%
2024	51 495,0	0,0	0,000%

Surse: rapoartele naționale pentru anii 2021–2024 (total național); buget.mf.gov.md, FA-010, bugetul 1050 (Basarabeasca). Ponderea este calculată de autori.

În acest peisaj național deja inechitabil, raionul Basarabeasca ocupă în mod constant extremele negative ale clasamentelor, așa cum arată secțiunile următoare.

4. Contextul demografic al raionului Basarabeasca

Raionul Basarabeasca este unitatea administrativ-teritorială de nivelul II cu cel mai mic număr de tineri din Republica Moldova, poziție pe care o deține în toate edițiile rapoartelor naționale: 3 964 de tineri în 2021, 3 672 în 2022, 3 531 în 2023 și 3 266 în 2024 – o scădere cumulată de 17,6% în doar patru ani. Următoarele cele mai mici comunități de tineri sunt Dubăsari (Cocieri), Șoldănești, Taraclia și Cimișlia. Raportul național 2024 constată un deficit relativ de tineri în Zona Sud, „în special în raioane rurale precum Basarabeasca sau Cimișlia”, și subliniază că diferențele teritoriale influențează direct capacitatea raioanelor de a menține centre de tineret funcționale sau programe locale relevante.

Dimensiunea redusă a populației-țintă are o implicație bugetară directă: asigurarea unui nivel de finanțare per tânăr egal cu media națională (95,8 lei în 2024) ar costa raionul doar circa 313 mii lei pe an – o sumă modestă la scara bugetului raional. Cu alte cuvinte, subfinanțarea nu poate fi explicată prin constrângeri de cost, ci prin prioritizare.

Tabel nr. 3. Profilul raionului și orașului Basarabeasca

Indicator	Valoare
Centru raional	Orașul Basarabeasca
Localități componente	1 oraș și 6 sate (Abaclia, Bascalia, Carabetovca, Iordanovca, Iserlia, Sadaclia)
Suprafață	295 km ²
Populația totală a raionului (2025, RPL 2024)	15 676 locuitori
Densitatea populației	53,1 loc./km ² (cea mai mare din Regiunea de Dezvoltare Sud)
Pondere a populației urbane	42,2%
Tineri de 15–34 ani în raion (2025)	2 475
Poziția națională	raionul cu cel mai mic număr de tineri din Republica Moldova

Surse: Biroul Național de Statistică (statistica.gov.md); Recensământul Populației și Locuințelor 2024; rapoartele naționale de evaluare a bugetelor de tineret.

Pentru anul 2025, datele Biroului Național de Statistică (bazate pe Recensământul Populației și Locuințelor 2024) indică o populație totală a raionului de circa 15 676 de locuitori, cu o densitate de 53,1 loc./km², din care 2 475 de tineri de 15–34 ani (843 de 15–19 ani, 477 de 20–24, 451 de 25–29 și 704 de 30–34). Aceste cifre marchează o discontinuitate metodologică față de seria anterioară: numărul de tineri utilizat pentru 2021–2024 (3 964 → 3 266) provine din estimările bazate pe RPL 2014, în timp ce cifra pentru 2025 provine din RPL 2024, care a reevaluat în jos populația cu reședință obișnuită. Prin urmare, valoarea per tânăr calculată pentru 2025 nu este direct comparabilă cu anii precedenți și trebuie citită ca aparținând unei serii statistice noi.

5. Cheltuielile de tineret ale Consiliului Raional Basarabeasca (subprogramul 8603)

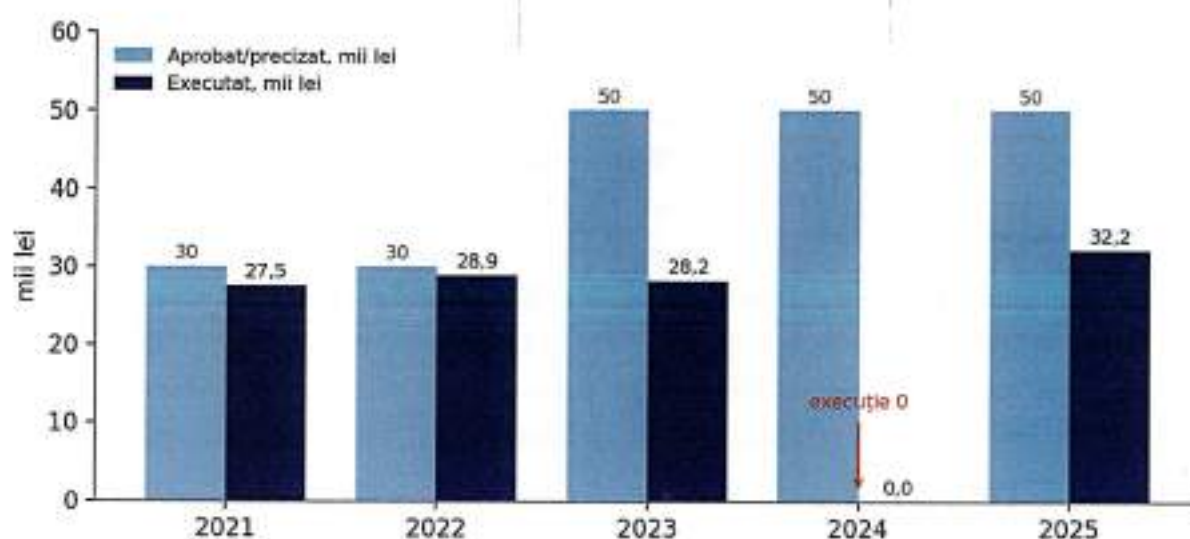
5.1. Evoluția bugetului de tineret, 2021–2025

În întreaga perioadă analizată, Consiliul Raional Basarabeasca a bugetat cheltuielile de tineret exclusiv pe activitatea 00239 „Dezvoltarea și promovarea activității de tineret” (în 2025, cheltuielile fiind gestionate prin Serviciul cultură Basarabeasca – Org2 13278). Activitățile 00394 (întreținerea centrelor de tineret), 00461 (consolidarea structurilor reprezentative ale tinerilor), 00462 (program de granturi pentru inițiativele tinerilor) și 00463 (prestarea serviciilor pentru tineret) au fost la 0 lei în absolut toți anii perioadei – întreaga arhitectură de servicii pentru tineret prevăzută de clasificare rămâne neutilizată la nivel raional. Faptul că bugetul de tineret este administrat de Serviciul cultură – și nu de o subdiviziune sau de un specialist dedicat de tineret – este, în sine, un indiciu al subordonării domeniului față de agenda culturală a raionului.

Tabel nr. 4. Bugetul de tineret al Consiliului Raional Basarabeasca (F3 0813, subprogramul 8603), 2021–2025

Anul	Aprobat, mii lei	Precizat, mii lei	Executat, mii lei	Grad de executare, %	Nr. tineri	Cheltuieli per tânăr, lei
2021	30,0	30,0	27,5	91,7	3 964	6,9
2022	30,0	30,0	28,9	96,3	3 672	7,9
2023	50,0	50,0	28,2	56,4	3 531	8,0
2024	50,0	23,5	0,0	0,0	3 266	0,0
2025	50,0	50,0	32,2	64,4	2 475	13,0

**** Estimare, raportată la numărul tinerilor din 2024. Numărul tinerilor corespunde datelor dezagregate BNS (15–34 ani).
Surse: buget.mf.gov.md (forma FA-010, buget 1050, 31.12.2025); rapoartele naționale pentru anii 2021, 2022, 2023 și 2024.

Grafic nr. 2. Bugetul de tineret al CR Basarabeasca; aprobat/precizat vs executat, 2021–2025, mii lei.

Seria evidențiază trei caracteristici structurale. Prima – alocări simbolice și stagnante: bugetul aprobat a crescut nominal de la 30,0 mii lei la 50,0 mii lei (din 2023), dar rămâne printre cele mai mici din țară, echivalentul a mai puțin de 4,2 mii lei pe lună pentru întregul raion. A doua

– execuție erratică: 91,7% în 2021, un vârf de 96,3% în 2022, apoi coborâre la 56,4% în 2023, 0% în 2024 și revenire parțială, la 64,4%, în 2025. A treia – decuplarea dintre planificare și implementare: majorarea bugetului aprobat din 2023 (+67%) nu a produs cheltuieli suplimentare, execuția rămânând la nivelul anului precedent (28,2 față de 28,9 mii lei).

5.2. Anul 2024 – execuție zero

Anul 2024 marchează minimul absolut al perioadei: raionul a avut aprobați 50,0 mii lei (reduși prin precizare la 23,5 mii lei), dar nu a cheltuit nimic. Basarabeasca s-a aflat astfel, alături de Dondușeni, Rezina și Ștefan Vodă, în grupul celor patru raioane cu execuție zero – „un record negativ înregistrat în ultimii 7 ani” la nivel de sistem, cum îl califică raportul național 2024. Spre deosebire de Rezina și Ștefan Vodă, care cheltuiseră peste 0,5 mil. lei fiecare în 2023 și au regresat brusc, cazul Basarabeasca este descris ca o problemă structurală, nu conjuncturală. Bani au existat în buget; nu au existat capacitatea sau voința de a-i transforma în activități pentru tineri.

5.3. Execuția bugetului 2025 pe coduri economice (forma FA-010)

Raportul privind executarea bugetului la situația din 31.12.2025, generat prin portalul buget.mf.gov.md pentru bugetul 1050 „Consiliul Raional Basarabeasca” (Org2 13278 – Serviciul cultură, F3 0813, P1P2 8603, P3 00239), oferă prima imagine detaliată a structurii economice a cheltuielilor de tineret ale raionului.

Tabel nr. 5. Executarea bugetului de tineret al CR Basarabeasca în anul 2025, pe coduri economice, lei

Cod ECO (K1–K6)	Denumirea	Aprobat, lei	Precizat, lei	Executat, lei
222400	Servicii de transport	20 000	20 000	5 600,0
222999	Servicii neatribuite altor alineate	30 000	3 000	0,0
339110	Procurarea altor materiale	0	27 000	26 581,7
Total	Activitatea 00239 „Dezvoltarea și promovarea activității de tineret”	50 000	50 000	32 181,7

Sursa: buget.mf.gov.md, Buget/Generator de rapoarte, forma FA-010, buget 1050, la situația din 31.12.2025.

Structura execuției arată o reprofilare pe parcursul anului: alocarea inițială pentru „alte servicii” (30 000 lei) a fost redusă prin precizare la 3 000 lei și nu a fost executată deloc, resursele fiind redirectionate spre procurarea de materiale (27 000 lei precizat, 26 581,7 lei executat). Astfel, 82,6% din cheltuielile efective ale anului 2025 au constat în procurări de materiale, iar 17,4% în servicii de transport. Lipsesc cheltuielile tipice serviciilor pentru tineret cu valoare adăugată directă – formatori, programe educaționale, granturi pentru inițiative. Transportul și procurările de materiale reprezintă logistică de evenimente, tipică mai degrabă manifestărilor culturale organizate de serviciul care administrează acest buget, decât unor servicii de tineret în sensul grupei 0813. Cu alte cuvinte, chiar și puținul executat la capitolul „tineret” la nivel raional pare să deservească, în bună măsură, formatul cultural-festiv.

5.4. Ponderea tineretului în bugetul raional (grupa 08)

Cheltuielile de tineret rămân marginale și în interiorul grupeii funcționale din care fac parte, așa cum arată detalierea bugetului raional pe subgrupe.

Tabel nr. 6. Structura grupeii 08 „Cultură, sport, tineret, culte și odihnă” în bugetul CR Basarabeasca, 2021–2025, mii lei

Anul	Grupa / subgrupa funcțională	Aprobat, mii lei	Precizat, mii lei	Executat, mii lei
2021	08 Cultură, sport, tineret, culte și odihnă – total	2 715,6	2 715,6	2 501,7
	0813 Servicii pentru tineret (8603)	30,0	30,0	27,5
2022	08 Cultură, sport, tineret, culte și odihnă – total	2 947,4	2 841,2	2 447,3
	0813 Servicii pentru tineret (8603)	30,0	30,0	28,9
2023	08 Cultură, sport, tineret, culte și odihnă – total	3 096,6	4 254,8	3 458,1
	0813 Servicii pentru tineret (8603)	50,0	50,0	28,2
2024	08 Cultură, sport, tineret, culte și odihnă – total	3 284,0	3 565,1	3 247,6
	0813 Servicii pentru tineret (8603)	50,0	23,5	0
2025	08 Cultură, sport, tineret, culte și odihnă – total	3 539,4	3 931,0	3 674,2
	0813 Servicii pentru tineret (8603)	50,0	50,0	32,1

Surse: raportul național 2022 (anexa privind cheltuielile APL II pe grupa 08); raportul național 2023 (anexa nr. 2). n/d – nedisponibil în sursele analizate.

Ponderea tineretului în execuția grupeii 08 nu este doar marginală, ci se reduce pe parcursul perioadei: 1,10% în 2021 (27,5 din 2 501,7 mii lei), 1,18% în 2022 (28,9 din 2 447,3 mii lei), 0,82% în 2023 (28,2 din 3 458,1 mii lei), 0% în 2024 și 0,88% în 2025 (32,2 din 3 674,2 mii lei). În paralel, serviciile de sport și cultură fizică au crescut de la 1 281,2 mii lei în 2021 la 2 412,5 mii lei în 2025, adică cu 88%, în timp ce alocările pentru tineret au stagnat în jurul valorii de 30 mii lei. Raportul dintre cele două domenii s-a adâncit an de an: de la 47 la 1 în 2021, la 54 la 1 în 2022, 65 la 1 în 2023 și 75 la 1 în 2025; în 2024 sportul a primit 2 130,6 mii lei, iar tineretul – nimic. Disproporția reproduce la scară locală dezechilibrul național sport/tineret (88,2%/11,8% în 2024), într-o formă mult mai accentuată și, spre deosebire de tendința națională, în agravare.

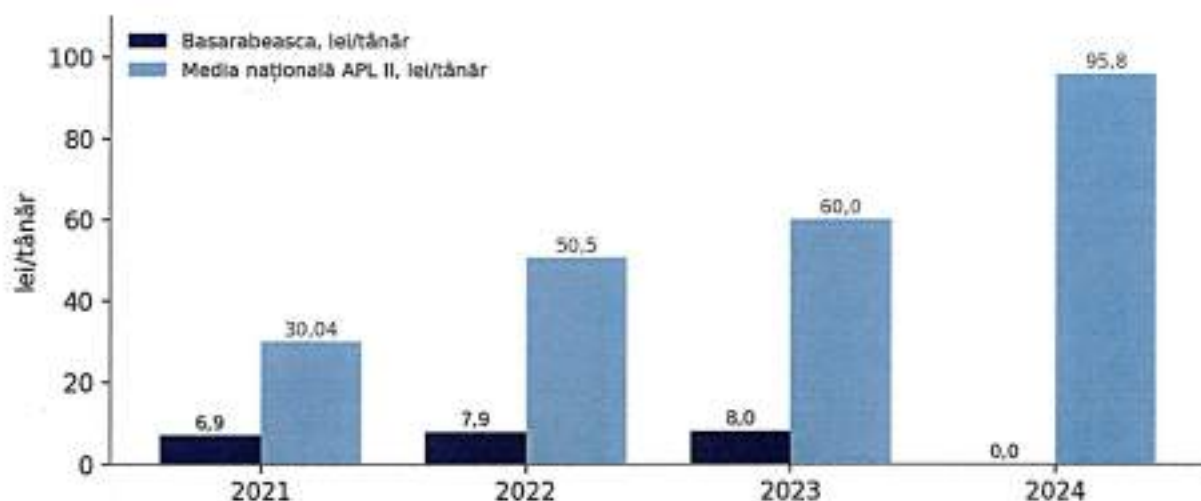
5.5. Cheltuielile per tânăr și comparația națională

Tabel nr. 7. Cheltuielile de tineret per tânăr: raionul Basarabeasca vs media națională APL II, lei

Anul	Basarabeasca, lei/tânăr	Media națională APL II, lei/tânăr	Raport față de medie
2021	6,9	30,04	de ~4,3 ori mai puțin
2022	7,9	50,5	de ~6,4 ori mai puțin
2023	8,0	60,0	de ~7,5 ori mai puțin
2024	0,0	95,8	execuție zero

Anul	Basarabeasca, lei/tânăr	Media națională APL II, lei/tânăr	Raport față de medie
2025	13	Date nedisponibile	-

Surse: rapoartele naționale pentru anii 2021, 2022, 2023 și 2024; calculele autorilor. Anul 2025 nu este inclus în comparație, întrucât raportul național de evaluare pentru anul bugetar 2025 nu era publicat la data elaborării prezentei analize și, prin urmare, nu există o valoare a mediei naționale lei/tânăr comparabilă metodologic.

Grafic nr. 3. Cheltuieli de tineret per tânăr: Basarabeasca vs media națională, 2021–2024, lei.

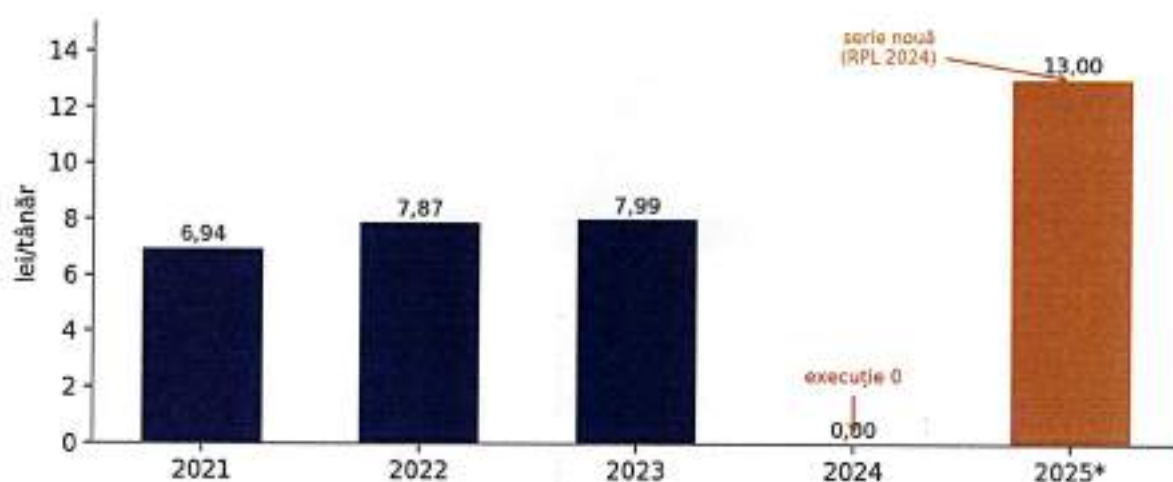
Decalajul este constant și în adâncire: investiția raională per tânăr a oscilat între 0 și 13 lei anual, în timp ce media națională a urcat de la 30,04 lei (2021) la 95,8 lei (2024), iar un tânăr din municipiul Chișinău beneficiază de investiții publice de aproape 177 lei pe an. Practic, în 2021 un tânăr din raionul Basarabeasca a beneficiat de 6,94 lei – de circa 4,3 ori sub media națională de 30,04 lei –, decalajul adâncindu-se la 6,4 ori în 2022 și la 7,5 ori în 2023, pentru a deveni total în 2024. Chiar și în cel mai bun an al perioadei – 13,00 lei per tânăr în 2025 –, suma nu acoperă costul unei singure activități de calitate pe an.

Tabelul următor prezintă seria proprie a raionului – cheltuiala de tineret per tânăr pentru întreaga perioadă 2021–2025 –, calculată prin raportarea sumelor executate la numărul de tineri de 15–34 ani.

Valoarea pentru anul 2025 necesită o precizare metodologică. Numărul de tineri pentru anii 2021–2024 provine din estimările curente ale populației cu reședință obișnuită, construite pe baza Recensământului din 2014, în timp ce pentru 2025 Biroul Național de Statistică a recalculat seria pornind de la Recensământul Populației și Locuințelor din 2024. Noua bază de calcul a corectat în jos numărul de rezidenți, deoarece recensământul a identificat un număr semnificativ de persoane plecate pe termen lung, care figurau anterior ca rezidente. În consecință, scăderea de la 3 266 de tineri (2025 în metodologia veche) la 2 475 (metodologia nouă) nu reflectă o emigrare bruscă într-un singur an, ci o corecție statistică. Efectul asupra indicatorului per tânăr este direct: cu un numitor mai mic, aceeași sumă executată produce o valoare mai mare. Astfel, cei 32,2 mii lei executați în 2025 înseamnă 13,00 lei per tânăr raportat la 2 475 de tineri, dar numai 9,85 lei dacă s-ar raporta la numărul de tineri din 2024. Creșterea aparentă față de anii precedenți este, prin urmare, doar în parte rezultatul unei finanțări mai bune.

Tabel nr. 8. Cheltuielile de tineret per tânăr în raionul Basarabeasca, 2021–2025, lei

Anul	Executat pe tineret, mii lei	Nr. tineri (15–34)	Cheltuieli per tânăr, lei	Sursa numărului de tineri
2021	27,5	3 964	6,94	BNS (RPL 2014)
2022	28,9	3 672	7,87	BNS (RPL 2014)
2023	28,2	3 531	7,99	BNS (RPL 2014)
2024	0,0	3 266	0,00	BNS (RPL 2014)
2025	32,18	2 475	13,00	BNS (RPL 2024)

Grafic nr. 4. Cheltuieli de tineret per tânăr în raionul Basarabeasca, 2021–2025, lei.

Chiar și în interiorul propriei serii, evoluția confirmă subfinanțarea structurală: între 6,94 și 7,99 lei/tânăr în 2021–2023, prăbușire la 0 lei în 2024 și o revenire în 2025 la 13,00 lei/tânăr, aparentă însă amplificată de reducerea bazei de populație.

5.6. Rolul sectorului asociativ

Raportul național pentru 2023 documentează un fenomen de substituție: în Basarabeasca, în timp ce APL a executat doar 28,2 mii lei, organizațiile neguvernamentale locale au executat 173,61 mii lei numai din programul de granturi al CNTM – de peste 6 ori mai mult decât autoritatea publică. (– CNTM, Evaluarea cheltuielilor alocate sectorului de tineret în cadrul bugetelor APL de nivelul II, anul bugetar 2023)

Concluzia pentru Basarabeasca este dublă: există capacitate locală de implementare, demonstrată de ONG-uri, dar lipsește mecanismul public de valorificare a ei – activitatea 00462 „Program de granturi pentru inițiativele tinerilor” nu a fost niciodată activată în bugetul raional.

Dincolo de cifre, strategia raională inventariază un ecosistem asociativ mai bogat decât ar sugera bugetul public. În raion activează mai multe organizații care lucrează cu tinerii: AO „Centrul pentru Inițiative pentru Tineret Feed-back”, Clubul Femeilor „Golubka”, Centrul de Servicii Medicale Prietenoase Tinerilor „Fortuna”, precum și asociațiile „Our time” și „For Happiness”; la nivelul orașului funcționează Centrul de resurse pentru tineret „Phoenix”. AO „Feed-back”

organizează sistematic activitatea de voluntariat. „Fortuna” oferă tinerilor servicii de educație sexuală și de menținere a sănătății. Educația non-formală, asigurată preponderent de aceste organizații neguvernamentale, rămâne însă subdezvoltată, iar în satele raionului centrele de tineret lipsesc aproape complet.

Un caz aparte este Clubul Femeilor „Golubka” – organizația care a elaborat însăși strategia raională de tineret. Activă de peste 20 de ani, „Golubka” funcționează ca o punte între locuitori și administrația locală: cu sprijinul Uniunii Europene a implementat proiectul „Dialog urban”, din care au rezultat inițiative comunitare, precum amenajarea unei platforme intelectuale în curtea unor blocuri locative. În domeniul tineretului, organizația a fondat încă din 2006, în cadrul proiectului „Modul sănătos de viață”, redacția de tineret „Cartierul Tineretului” la postul local BAS TV. În circa 15 ani de activitate, 5 foști colaboratori ai redacției au devenit licențiați în jurnalism și științe ale comunicării, alți 3 studiind la universități din Moldova și România, iar în prezent redacția reunește 14 copii și adolescenți de 12–18 ani, din patru școli din orașul Basarabeasca și din liceul „Constantin Stere” din Abaclia. Redacția – evidențiată și în analiza SWOT a strategiei ca punct forte – este un exemplu concret de lucru de tineret cu rezultate măsurabile în timp, realizat integral din surse neguvernamentale.

Contrastul este edificator: în timp ce sectorul asociativ demonstrează capacitate reală de a produce activități și servicii pentru tineri – de la voluntariat și educație non-formală la jurnalism și dialog comunitar –, autoritatea raională nu a activat niciodată instrumentul (activitatea 00462) prin care ar putea cofinanța și multiplica aceste inițiative. Strategia însăși constată că participarea tinerilor la inițierea și implementarea proiectelor este „extrem de slabă”, ca urmare, în primul rând, a lipsei unor programe de granturi la nivel raional. Valorificarea potențialului existent, prin parteneriate și granturi locale, rămâne una dintre cele mai directe pârghii de îmbunătățire a situației.

6. Raionul Basarabeasca în rapoartele naționale: extrase și constatări

Secțiunea de față reunește principalele referințe la raionul Basarabeasca din edițiile evaluării naționale pentru anii 2021–2024, în ordine cronologică. Ele arată o traiectorie remarcabil de consecventă: raionul apare, an de an, în clasamentele negative.

Raportul 2021

Raportul consemnează pentru Basarabeasca: aprobat 30,0 mii lei, precizat 30,0 mii lei, executat 27,5 mii lei (91,7%), la 3 964 de tineri – adică 6,94 lei per tânăr, față de o medie națională de 30,04 lei. Execuția a crescut cu 11,2 mii lei față de 2020, iar bugetul a fost integral alocat activității 00239 „Dezvoltarea și promovarea activității de tineret”. În 2021, singurul raion din țară cu execuție de 0 lei pe tineret a fost Călărași; Basarabeasca a rămas însă printre raioanele cu cel mai mic buget per tânăr, într-un grup în care structura pe cele cinci activități ale subprogramului este dominată la nivel național de întreținerea centrelor de tineret (00394) și de activitatea 00239, în timp ce 00461, 00462 și 00463 rămân subfinanțate.

Raportul 2022

„...observăm și raioane care bugetează și precizează bugetele de tineret [...] similare celor din anul 2021, iar aici pot fi evidențiate raioane cum ar fi Călărași, Cantemir, Basarabeasca, Căușeni, Dondușeni etc. Aceasta denotă o lipsă de viziune și conexiune cu sectorul de tineret care mereu evoluează și se dezvoltă, necesitând de la an la an tot mai multe resurse.”

– Evaluarea cheltuielilor alocate sectorului de tineret în cadrul bugetelor APL II, ediția 2022

Datele anexei confirmă stagnarea: aprobat 30,0, precizat 30,0, executat 28,9 mii lei (96,3% – cea mai bună execuție a perioadei), 7,87 lei per tânăr la 3 672 de tineri. Paradoxul anului 2022 este că raionul a demonstrat că poate executa aproape integral bugetul – problema nu este capacitatea de a cheltui 30 de mii de lei, ci nivelul derizoriu al sumei.

Raportul 2023

Potrivit anexei nr. 1 la raportul CNTM pentru anul bugetar 2023, raionul a înregistrat un buget aprobat și precizat de 50,0 mii lei și o execuție de 28,2 mii lei (56,4%), respectiv 7,99 lei per tânăr la 3 531 de tineri – practic la nivelul execuției anului precedent. Majorarea cu 67% a bugetului aprobat a rămas, așadar, pe hârtie, execuția efectivă menținându-se constantă de la an la an.

Raportul 2024

„4 raioane nu au cheltuit absolut nimic pentru tineret în 2024: Basarabeasca, Dondușeni, Rezina și Ștefan Vodă (execuție 0 lei) [...]. Acest fapt este alarmant [...] cazul Basarabeasca a alocat doar 50 mii lei și nu i-a utilizat.”

– CNTM, Raport privind bugetele locale în anul 2024

„Situația de la Basarabeasca și Dondușeni reflectă o lipsă cronică de atenție pentru domeniul tineretului la nivelul acestor consilii raionale, care persistă de la an la an.”

– CNTM, Raport privind bugetele locale în anul 2024

Raportul 2024 încadrează cazul într-o problemă de echitate teritorială: „dacă un tânăr din Chișinău beneficiază de investiții publice de aproape 177 lei/an, în raioanele menționate investiția este practic zero”. Același raport formulează recomandarea unei ținte minime anuale de cel puțin 100 lei/tânăr în toate APL II până în 2028 și a reintroducerii unui fond de cofinanțare guvernamentală de tip „1+1”, precum și instituirea în fiecare APL II a unui program anual de mini-granturi pentru tineri de minimum 50 000–100 000 lei, cofinanțat de Agenția Națională pentru Dezvoltarea Programelor și Activităților de Tineret (ANT) – repere direct aplicabile Basarabescăi.

7. Cheltuielile pentru tineret ale Primăriei orașului Basarabeasca

Spre deosebire de raion, Primăria orașului Basarabeasca (bugetul 1056, APL de nivelul I) raportează un subprogram 8603 „Tineret” propriu, codificat corect la grupa funcțională 0813, prin care este finanțat Centrul de Resurse pentru Tineret „Phoenix”. Execuția reală a acestui subprogram, extrasă din formularele FA-010 pentru anii 2021–2025, arată un efort financiar de ordinul a 0,9–1,5 milioane lei anual – de zeci de ori mai mare decât întregul buget de tineret al

raionului. Această constatare nuanțează substanțial imaginea „investiției aproape zero”: la nivelul orașului există nu doar activitate, ci și o instituție finanțată din bani publici. Problema, așa cum arată defalcarea de mai jos, ține de destinația acestor bani.

7.1. Execuția subprogramului 8603 și structura ei economică

Tabel nr. 9. Subprogramul 8603 „Tineret” al Primăriei orașului Basarabeasca (centrul „Phoenix”): structura economică a cheltuielilor executate, 2021–2025, mii lei

Anul	Executat total, mii lei	Salarizare (K21), mii lei	Bunuri și servicii (K22), mii lei	Active nefinanciare, mii lei	Pondere salarizării
2021	917,6	674,0	102,4	133,3	73,5%
2022	1 084,8	652,0	272,6	135,3	60,1%
2023	1 142,9	770,7	236,6	127,7	67,4%
2024	1 548,9	1 092,5	195,9	251,6	70,5%
2025	1 326,9	1 195,0	74,3	52,5	90,1%

Sursa: buget.mf.gov.md, forma FA-010, bugetul 1056 „Primăria orașului Basarabeasca”, F3 0813, subprogramul 8603, activitatea 00239, la situația de 31.12 a fiecărui an. Diferența dintre total și suma celor trei coloane reprezintă prestații sociale (indemnizații de incapacitate temporară de muncă), 5–25 mii lei anual.

Datele arată clar unde se duce bugetul de tineret al orașului: pe salarizarea personalului centrului și pe întreținere. Salarizarea (cheltuieli de personal, K21) a absorbit între 60,1% (2022) și 90,1% (2025) din cheltuielile executate, cu o medie de circa 72% pe întreaga perioadă. Restul se compune, în cea mai mare parte, din bunuri și servicii cu caracter de întreținere – energie electrică, gaze, apă, servicii de pază, telecomunicații, reparații – și din active nefinanciare (reparații capitale ale clădirii, procurări de utilaje).

Această imagine este confirmată integral de evidența proprie a Primăriei orașului Basarabeasca, care a pus la dispoziție defalcarea pe linii de cheltuieli a bugetului de tineret. Cele două surse se reconciliază exact: totalurile raportate de primărie (784,3 mii lei în 2021 → 1 274,4 mii lei în 2025) corespund, leu la leu, cheltuielilor curente din forma FA-010 (categoriile K21 „cheltuieli de personal”, K22 „bunuri și servicii” și K27 „prestații sociale”), diferența față de totalul execuției reprezentând activele nefinanciare (52,5–251,6 mii lei anual), care nu sunt incluse în evidența primăriei.

 Datele complete privind bugetul aprobat, precizat și executat al Primăriei orașului pe subprogramul 8603 sunt prezentate în Anexa 4. Ele scot la iveală o a doua problemă, distinctă de structura cheltuielilor: subfinanțarea nu este singura dificultate, ci și subexecutarea. Bugetul aprobat al centrului a crescut de la 1 094,7 mii lei în 2021 la 1 740,9 mii lei în 2025, însă execuția a rămas constant sub nivelul planificat – 83,4% în 2021, 71,8% în 2022, 63,2% în 2023, 86,9% în 2024 și 76,2% în 2025. Cumulat, în perioada 2021–2025 au rămas neexecutate circa 1,92 milioane lei din sumele precizate, adică mai mult decât întregul buget al centrului într-un an.

Prin urmare, marja de manevră pentru finanțarea activităților cu tinerii există deja în bugetul aprobat; ea nu este însă valorificată.

Tabel nr. 10. Structura detaliată a cheltuielilor de tineret ale Primăriei orașului Basarabeasca pe linii de cheltuieli, 2021–2025, mii lei

Linia de cheltuieli	2021	2022	2023	2024	2025
Remunerarea muncii angajaților	520,8	507,9	597,6	846,9	931,5
Contribuții de asigurări sociale	153,1	144,1	173,2	245,6	263,5
Gaze	50,0	159,7	150,0	100,0	–
Energie electrică	12,2	30,0	3,0	30,0	14,0
Apă și canalizare	4,8	5,0	3,7	6,0	7,1
Alte servicii comunale	2,3	2,0	–	–	–
Servicii de pază	16,0	16,0	18,3	16,0	14,9
Servicii de reparații curente	7,7	4,4	40,0	1,3	4,6
Servicii informaționale	3,6	3,3	4,0	3,9	6,4
Servicii de telecomunicații	2,4	2,2	3,4	2,5	0,6
Servicii neatribuite altor aliniate	3,2	50,0	9,3	36,2	26,6
Indemnizații pentru incapacitate de muncă	7,4	4,0	7,9	8,8	5,2
Alte prestații sociale ale angajatorilor	–	21,0	–	–	–
Servicii medicale	0,5	–	3,9	–	–
Deplasări de serviciu	0,3	–	0,9	–	–
TOTAL cheltuieli curente	784,3	949,6	1 015,2	1 297,2	1 274,4

Sursa: evidența Primăriei orașului Basarabeasca privind divizarea bugetului de tineret. Totalul reprezintă cheltuielile curente și corespunde categoriilor K21+K22+K27 din forma FA-010; activele nefinanciare (mijloace fixe și stocuri de materiale) nu sunt incluse în acest tabel. Semnul „–” indică absența alocării în anul respectiv.

Defalcarea pe linii confirmă și adâncește constatarea. Raportate de această dată la cheltuielile curente (adică excluzând activele nefinanciare, motiv pentru care procente sunt mai mari decât cele din tabelul precedent), salariile și contribuțiile sociale reprezintă între 68,7% (2022) și 93,8% (2025); adăugând utilitățile (gaze, energie electrică, apă, alte servicii comunale), ponderea cumulată a costurilor de personal și de întreținere a clădirii variază între 89,4% și 95,4% în fiecare an al perioadei. La acestea se adaugă paza, reparațiile curente și telecomunicațiile – încă 1,8–6,5% –, astfel încât practic întregul buget este consumat de funcționarea instituției.

Componenta destinată propriu-zis activităților cu și pentru tineri – materiale pentru evenimente și servicii legate de manifestări – este cuantificată separat în secțiunea 7.2 și se situează, în funcție de an, între 1,0% și 5,0% din buget. Cu alte cuvinte, orașul finanțează existența unei instituții de tineret, dar aproape tot bugetul acesteia acoperă costuri fixe de funcționare, nu programe pentru tineri.

7.2. Cât din buget ajunge efectiv la activități pentru tineri

Din cele 15 linii de cheltuieli raportate, o singură categorie poate conține, prin natura ei, cheltuieli legate de evenimente și programe: „servicii neatribuite altor aliniate”. Adăugându-i linia „alte materiale” din categoria stocurilor (K339, singura poziție de materiale plauzibil legată de activități), se obține o estimare a limitei superioare a componentei de activități – limită superioară, întrucât aceste linii pot include și cheltuieli administrative.

Tabel nr. 11. Estimarea componentei de activități în bugetul de tineret al orașului, 2021–2025

Anul	Servicii neatribuite, mii lei	Alte materiale, mii lei	Total estimat activități, mii lei	Pondere în execuția totală
2021	3,2	10,9	14,1	1,5%
2022	50,0	–	50,0	4,6%
2023	9,3	2,6	11,9	1,0%
2024	36,2	41,8	78,0	5,0%
2025	26,6	29,4	56,0	4,2%

Sursa: calculele autorilor pe baza evidenței Primăriei orașului Băsarabeasca și a formei FA-010 (bugetul 1056, linia K339 „alte materiale”). Ponderea este raportată la execuția totală a subprogramului 8603, inclusiv active nefinanciare. Valorile reprezintă o limită superioară.

Rezultatul este edificator: chiar în ipoteza cea mai generoasă, componenta de activități pentru tineri nu depășește 5% din bugetul executat, oscilând între 1,0% (2023) și 5,0% (2024). În termeni absoluți, aceasta înseamnă între 11,9 și 78,0 mii lei anual – ordin de mărime comparabil cu întregul buget de tineret al raionului, dar de circa 20–100 de ori mai mic decât bugetul centrului care le găzduiește. Comparatia cu planurile anuale de activități aprobate de primar (Anexa 2) arată o corespondență bună în unii ani și divergențe în alții: pentru 2023, estimarea de 11,9 mii lei se apropie de planul de 14,0 mii lei, iar pentru 2025 estimarea de 56,0 mii lei este comparabilă cu planul de 60,0 mii lei; în schimb, pentru 2022 (50,0 mii lei estimați față de 3,0 mii lei planificați) și pentru 2024 (78,0 față de 20,0) diferențele sunt considerabile. Acestea indică fie cheltuieli de activitate realizate în afara planului anual, fie includerea în liniile reziduale a unor cheltuieli administrative. Prin urmare, estimarea trebuie citită ca ordin de mărime, nu ca valoare exactă. Cu alte cuvinte, orașul finanțează consistent existența unei instituții de tineret, dar componenta de activități propriu-zise are un grad de finanțare minimal.

7.3. Datele agregate și imposibilitatea unei evaluări obiective

O a doua limitare, la fel de importantă, ține de modul de raportare. Întregul subprogram 8603 al orașului este înregistrat sub o singură activitate – 00239 „Dezvoltarea și promovarea activității de tineret” –, fără nicio dezagregare care să separe componentele. În cadrul aceleiași linii se regăsesc, nediferențiat: salarizarea și întreținerea centrului, activitățile de tineret propriu-zise și activitățile sportive desfășurate la centru (turnee de șah, dame, tenis de masă, „ștafete vesele”), documentate în rapoartele anuale ale „Phoenix”. Clasificatia ar permite separarea sportului (0812/8602) de tineret (0813/8603) și a activităților (00239) de întreținerea centrului (00394), însă primăria raportează totul global. În consecință, din datele bugetare disponibile este imposibil de stabilit obiectiv cât din efortul public ajunge efectiv la tineri sub formă de activități,

cât acoperă administrarea instituției și cât finanțează, de fapt, sportul – o problemă de transparență care afectează orice evaluare a raportului cost–rezultat.

Este de remarcat și că acest efort al orașului nu apare în evaluările naționale ale CNTM: acestea acoperă exclusiv APL de nivelul II (raioanele), astfel încât subprogramul 8603 al primăriei – deși corect codificat – rămâne invizibil în statistica și în comparațiile naționale, contribuind la percepția că în raion „nu se investește în tineret”.

7.3. Planurile anuale de activități cu tineretul

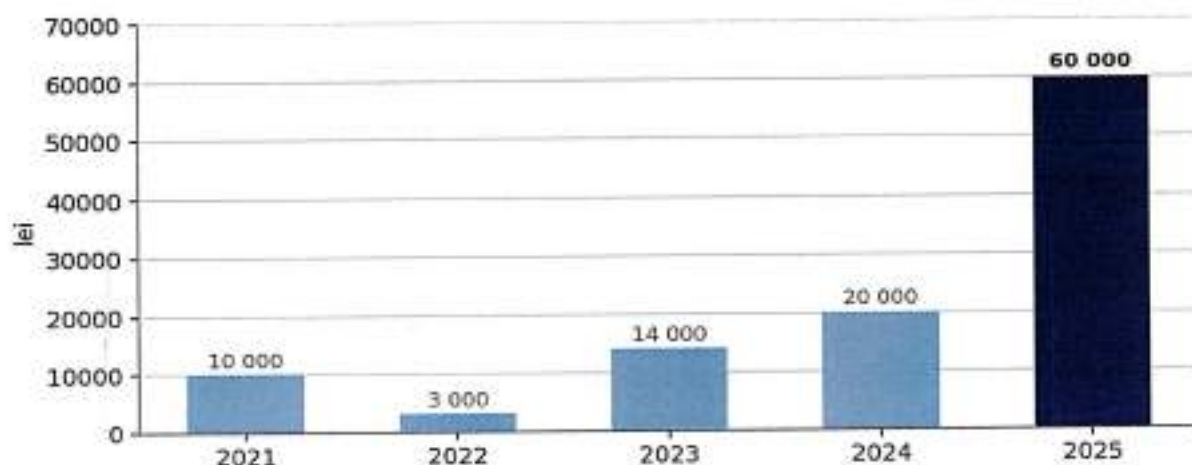
Distinct de bugetul de funcționare al centrului, primăria adoptă anual un plan de lucru cu tineretul, aprobat de primar, care listează activitățile calendaristice și sumele aferente. Aceste sume sunt mult mai mici decât bugetul centrului și reflectă componenta de activitate (nu de întreținere).

Structura planurilor este stabilă în timp – activități calendaristice (Ziua orașului, Ziua Internațională a Copilului, Ziua Internațională a Tineretului, Ziua Mondială de luptă împotriva SIDA, Săptămâna Națională a Voluntariatului), traininguri și seminare, discoteci tematice –, iar bugetele au evoluat semnificativ.

Tabel nr. 12. Bugetele planificate în planurile anuale de lucru cu tineretul, Primăria orașului Basarabeasca, 2021–2025, lei

Anul	Buget planificat, lei	Observații
2021	10 000	7 activități, toate cu buget indicat (600–2 500 lei).
2022	3 000	5 activități, toate cu buget indicat (300–1 000 lei).
2023	14 000	7 activități, toate cu buget indicat (1 500–3 500 lei).
2024	20 000	7 activități (2 000–5 000 lei); MRC „Phoenix” apare pentru prima dată ca responsabil de implementare.
2025	60 000	6 activități, toate cu buget indicat (5 000–20 000 lei). Creștere de 6 ori față de 2021.

Sursa: planurile anuale de lucru cu tineretul în orașul Basarabeasca, aprobate de primarul orașului, 2021–2025. Detalierea pe activități – în Anexa 2.

Grafic nr. 5. Bugetele planificate pentru activități de tineret în planurile anuale ale Primăriei orașului Basarabeasca, 2021–2025, lei.

Tendința este clar pozitivă: bugetul planificat a crescut de 6 ori, de la 10 000 lei (2021) la 60 000 lei (2025), iar din 2024 planurile atribuie explicit responsabilități Centrului de Resurse pentru Tineret „Phoenix”. Persistă însă trei deficiențe de planificare: (a) anul 2022 constituie o discontinuitate greu explicabilă – doar 3 000 lei planificați, de peste trei ori mai puțin decât în 2021 și de aproape cinci ori mai puțin decât în 2023; (b) sumele rămân modeste – raportate la întreaga populație tânără a raionului, ele ar reprezenta între circa 1 leu (2022) și 24 lei (2025) per tânăr pe an; (c) planurile vizează preponderent agreement și evenimente calendaristice, cu o componentă educațională limitată la traininguri generice.

7.4. Natura activităților: tineret sau cultură și agreement?

Aplicând delimitarea din secțiunea 2.1, se observă că o parte semnificativă a activităților din planurile orașenești de „lucru cu tineretul” sunt, în conținut, evenimente culturale calendaristice și de agreement la care tinerii sunt public sau participanți: Ziua orașului, concursul de desene pe asfalt, discotecile tematice, sărbătorile de Anul Nou, Maslenița sau Paștele. Componenta de lucru cu tineretul în sensul propriu – traininguri, seminare, consultări cu tinerii, voluntariat – există (și crește: 20 000 lei planificați pentru traininguri în 2025), dar rămâne minoritară față de componenta festiv-culturală. Distincția nu este una birocratică: activitățile de agreement au valoare comunitară, însă nu pot substitui serviciile pentru tineret (informare, consiliere, participare, dezvoltarea competențelor), iar amestecarea lor în același plan și buget face imposibilă evaluarea efortului real pentru tineret. La o eventuală codificare pe 0813/8603, primăria va trebui să separe componenta de tineret de evenimentele culturale generale, care își au locul la liniile bugetare dedicate culturii (grupa funcțională 082).

7.5. Problema vizibilității bugetare

Constatarea metodologică centrală la nivelul orașului este că aceste cheltuieli nu sunt reflectate la grupa funcțională 0813/subprogramul 8603 în evidența bugetară, ci sunt finanțate din alte linii ale bugetului orașenesc (aparatură primarului, cultură). În consecință, efortul real al orașului pentru tineret – inclusiv întreținerea unui centru de tineret funcțional – este invizibil în statistica Ministerului Finanțelor și în evaluările naționale, iar raionul apare în ansamblu ca teritoriu cu investiții „aproape zero” în tineret, deși la nivel local există activitate instituționalizată. Codificarea corectă (0813/8603, cu activitatea 00394 pentru întreținerea centrului și 00239 pentru activități) ar corecta această distorsiune statistică și ar deschide accesul la mecanismele naționale de cofinanțare propuse în raportul 2024.

7.6. Sinteză comparativă: nivelul raional versus nivelul orașenesc

Tabelul de mai jos compară execuția pe subprogramul 8603 la cele două niveluri de administrație. De această dată comparația este între mărimi de aceeași natură – ambele sunt cheltuieli executate, verificate în sistemul trezorerial –, cu observația esențială că cifra orașenească este dominată de salarizarea și întreținerea centrului, în timp ce cifra raională reprezintă activități.